

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

מטעם זה גם מותר לנגב מים שנשפכו על הרצפה ע"י סמרטוט, אע"פ שהמים נספגים בסמרטוט, כיון שנעשה בדרך לכלוך. כמו כן, ניגוב כלים ע"י סמרטוט המיועד לכך ג"כ מותר, מאחר שאינו אלא דרך לכלוך.

אמנם, בכל דברים אלו אף שאין בהם משום איסור כיבוס, מכל מקום יש להזהר שלא יבוא לידי איסור סחיטה.

הסובל מכאבי ראש האם מותר לו להכין רטיה בשבת?

כאשר יש חולה הסובל מכאבי ראש חזקים, יש משתמשים ברטיה קרה ע"י שמרטיבים מטלית במים קרים, ולאחר שסוחטים אותה מניחים אותה על מצח החולה.

בפעולה זו יש להיזהר שלא לעבור על שני איסורים. א. איסור סוחט, ולכך פעולת הסחיטה ודאי אסורה בכל אופן. ב. איסור הרטבת המטלית או המגבת.

דעת הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל⁸, שעבור חולה מותר להספיג מגבת נקיה במים כדי להכין רטיה, אך שלא יהיה הבגד כ"כ רטוב שיכול לבוא לידי סחיטה. אמנם, מכיון שהדבר כרוך באיסור תורה, בכל מקרה יש לשאול רב.

עצה נוספת, שהרטבת הרטיה במים תיעשה ע"י גוי⁹.

ועוד יש עצה נוספת, להשתמש במגבת שנרטבה ע"י שניגבו בה ידיים, שדבר זה מותר לעשותו בשבת, וכפי שנתבאר לעיל¹⁰.

בגד שנפלה בו דליקה האם מותר לשפוך עליו מים בכדי לכבותו?

נפלה דלקה בשבת במקום שאין סכנה לחיי אדם, אסור לכבותה בשבת.

האם מותר להרטיב בשבת בגד נקי?

מבואר בגמ' במסכת זבחים¹, ששריית בגד בתוך מים אסורה בשבת, משום שדומה לכיבוס.

ונחלקו הראשונים בביאור דברי הגמ', ו"א שהאיסור הוא דווקא בבגד מלוכלך, אבל בגד נקי מותר להשרותו במים. ו"א שגם בבגד נקי אסור².

והנה, לא נתברר מה דעת המחבר, האם האיסור הוא דווקא בבגד מלוכלך, או גם בבגד נקי. שבסימן ש"ב סעיף ט' כתב המחבר שאסור ליתן מים על בגד מלוכלך, ואילו בסימן של"ד סעיף כ"ד משמע שדעת המחבר שאין לתת מים גם על בגד נקי³.

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל כותב⁴, שדעת המחבר כי רק בגד מלוכלך אסור להרטיב, אבל בגד נקי מותר. ומ"מ כתב שם להחמיר שלא להרטיב גם בגד נקי.

הרמ"א⁵ מביא את שתי הדעות. וכתב המשנ"ב⁶, שכיון שהדבר כרוך באיסור מן התורה, יש להחמיר ולחשוש לדעת האוסרים ולא להרטיב בשבת גם בגד נקי.

כיצד מותר לנגב ידיים במגבת והרי היא נרטבת ע"י זה?

כתב הרמ"א⁷, שבמקום שנתנית המים על הבגד נעשית בדרך לכלוך, דהיינו שבנתנית המים על הבגד אין נעשה הבגד נקי אלא להיפך נעשה יותר מלוכלך, אין בזה משום איסור כיבוס.

ולכן מותר בשבת לנגב ידיים במגבת, שאין המגבת נעשית נקיה יותר ע"י ניגוב הידים, אלא להיפך.

¹ דף צ"ד ע"ב.

² עיין תוספות במסכת שבת דף ק"א ע"א ד"ה האי.

³ ביאור הלכה סימן ש"ב ד"ה שיש עליו לכלוך.

⁴ אור לציון ח"ב פרק ל"ו אות י"ד.

⁵ סימן ש"ב סעיף ט'.

⁶ סימן ש"ב ס"ק מ"ח.

⁷ סימן ש"ב סעיף י'.

⁸ ח"ב פרק ל"ו שאלה י"ד.

⁹ ביאור הלכה סימן ש"ב ד"ה דלא אמרינן, ועיין שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ל"ג הערה ע"ח.

¹⁰ עיין שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ל"ג סעיף י"ט עוד כמה עצות בזה.

וצבעו שחור או כהה. אבל בגד ישן¹⁸ ובהיר, או בגד שאין מקפיד על נקינותו, מותר לאבקו בשבת¹⁹.

ומשום כך, מכנסי שבת, חליפות, ומגבעות, שהם בגדים כהים הנראים בדרך כלל כחדשים, אסור לאבקם בשבת, כיון שהוא מקפיד עליהם שיהיו נקיים ואיבוקם כרוך באיסור מן התורה.

ופסק הגאון רבי בן ציון אבא שאול²⁰, שאף שהשו"ע לא הביא את דעת רש"י שמנער בגדו שנאמר בגמ' הכוונה לניעורו מאבק, אך גם על הספרדים להימנע מלאבק בגדים בשבת.

האם מותר לאבק בגד שאינו מקפיד על נקינותו?

בגד שאדם לובש ובדרך כלל אינו מקפיד על נקינותו ולובשו גם כשאינו נקי, דינו כדין בגד שאין מקפידים עליו, ומותר לאבקו בשבת²¹.

האם מותר לאבק בגדו בשבת על ידי גוי?

כתב המ"ב²², שאף שהרבה ראשונים סוברים כשיטת רש"י שאסור לאבק בגד בשבת, מ"מ אפשר לסמוך על החולקים ולהקל לאבק בגדו בשבת על ידי גוי, ובפרט שיש בזה לפעמים משום כבוד הבריות.

האם מותר להסיר נוצות מן הבגד בשבת?

כתב הרמ"א, שמותר להסיר הנוצות שעל בגדו בשבת, ואי"ז נחשב ככיבוס האסור.

והטעם, מפני שהנוצות עומדות על הבגד מלמעלה ואינן תחובות בתוכו. ואי"ז דומה לאבק או מים שאסור לנער מן הבגד, מפני שאבק או מים נכנסים אל תוך הבגד, ומשום כך נחשב הדבר ככיבוס הבגד ממש²³.

בגליון הבא:

- בגדי נרטב האם מותר לי לנערו בשבת?
- נעלי התלכלכה בבוץ האם מותר לי לגרדה בשבת?
- בכניסה לבית הכנסת ישנו מוט ברזל לניקוי הנעלים האם מותר להשתמש בו בשבת?

אמנם, אף שאסור לכבות את האש בידיים, מותר לגרום לכבויה. ולכן אם אחזה אש בבגד או במפה שעל השולחן, מותר לשפוך משקים על חציו השני של הבגד שעדיין לא אחזה בו האש, ואף שע"י כך תכבה האש כשתגיע לחלק זה של הבגד¹¹.

אך כל זה דווקא בכל המשקים חוץ ממים, והטעם משום שכל המשקים מלכלכים את הבגד ולכן מותר לשופכם על הבגד. אבל אם רוצה לשפוך מים, הדבר יהיה תלוי בדעות שהובאו לעיל אם מותר לשפוך מים על בגד נקי או לא, וכתב הביאור הלכה¹² שיש לחוש לדעת האוסרים ולהחמיר.

האם מותר לנקות אבק מהבגדים בשבת?

הגמרא במסכת שבת¹³ אומרת, כי ניעור בגד בשבת אסור מדאורייתא. ופירש רש"י, שכוונת הגמ' לניעור אבק מן הבגד בשבת.

אמנם דעת התוספות שם¹⁴ ועוד ראשונים, שכוונת הגמ' היא דווקא על ניעור טל מן הבגד, שאסור משום כיבוס וליבון.

ברמ"א¹⁵ הביא את דעת רש"י שאסור לנער בשבת אבק מן הבגד. וכן פסק המ"ב בהלכה.

וכתב המ"ב¹⁶, שמשום כך טוב להיזהר להניח כובעו ובגדיו במקום שמור, כדי שלא יפלו על הארץ ויתלכלכו באבק, ויוכל לבוא על ידי זה לחלול שבת ח"ו.

האם האיסור לנקות אבק מהבגד בשבת הוא גם כשמנקה ביד?

האיסור לנקות בגד מאבק בשבת הוא אפילו אם מנקה ביד, וכל שכן שאסור לנקות ע"י מברשת וכדומה¹⁷.

האם בגד בהיר מותר לאבק בשבת?

מבואר בפוסקים, שכל האיסור לאבק בגדים בשבת, הוא דווקא בבגדים שמקפיד שלא ללבשם בלא איבוק. ולכן האיסור לאבק בגדו בשבת, הוא דווקא בבגד חדש, או בגד שנראה כחדש,

¹¹ סימן של"ד סכ"ד.

¹² סימן ש"ב ד"ה שיש.

¹³ דף קמ"ז ע"א.

¹⁴ ד"ה המנער.

¹⁵ סימן ש"ב ס"א.

¹⁶ סימן ש"ב סק"ז.

¹⁷ ביאור הלכה סימן ש"ב ד"ה לחוש לדבריו.

¹⁸ ועיין בביאור הלכה סימן ש"ב ד"ה לחוש, שהביא בשם החיי אדם שמכיון שאין יודעים עד כמה נקרא בגד חדש, לכן יש להיזהר בכל הבגדים הכהים שלא לאבקם בשבת, אבל שאר האחרונים לא הזכירו דבר זה. ולכן המחמיר תבוא עליו ברכה, והמיקל יש לו על מי לסמוך. וטוב שיאבק על ידי שינוי כלאחר יד.

¹⁹ סימן ש"ב ס"א ומ"ב סק"ה, שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט"ו סכ"ב.

²⁰ אור לציון ח"ב כ"א - ד'.

²¹ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט"ו סכ"ו.

²² סימן ש"ב סק"ו.

²³ סימן ש"ב ס"א ומ"ב סק"ז.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il